

Антонюк К. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний технічний університет, Україна;
e-mail: ekaterinaia@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-8568-5085*

Антонюк Д. А.

*доктор економічних наук, доцент,
віце-президент Запорізької торгово-промислової палати, Україна
e-mail: oasdant@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2910-0497*

Бухаріна Л. М.

*доктор економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет, Україна;
e-mail: bukharina@znu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-7173-6619*

Шишкін В. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет, Україна;
e-mail: shishkin.vip@ukr.net*

ДУАЛІЗМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО, ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СПОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано сутність та особливості категорії міжнародна технічна допомога (МТД), методи оцінювання ефективності допомоги, досліджено її значення для соціального та фінансово-економічного розвитку країни. Наголошено на неоднозначності та суперечливості допомоги, дуалізмі МТД в контексті забезпечення національної безпеки країни.

Виконано галузевий статистичний аналіз профінансованих у 2017 році в Україні проектів, аналіз інституціонального базису в Україні, в результаті яких визначено ключові проблеми (низька ефективність, незначний, а інколи невизначений вплив на соціально-гуманітарний, фінансово-економічний розвиток країни, окремих регіонів та галузей) та комплекс внутрішніх і зовнішніх причин, які створюють перешкоди для залучення та ефективної реалізації проектів МТД.

Доведено, що істотною проблемою реалізації і фінансування міжнародної технічної допомоги в Україні є складність оцінювання реального впливу програм і проектів міжнародних донорів на соціально-економічні перетворення.

Досліджено вплив МТД на національну та економічну безпеку країни, переваги (доступ до ноу-хау, технологій, знань, навичок, сучасної матеріально-технічної бази), загрози (втрата самостійності країни у прийнятті стратегічних рішень, зменшення власного інноваційного потенціалу) та шляхи зниження загроз (узгодження програм і проектів МТД зі стратегічними пріоритетами соціального та фінансово-економічного розвитку країни, удосконалення інституціонального базису, посилення інформованості суспільства, вдосконалення механізмів планування та моніторингу проектів).

Акцентовано на необхідності реалізації проектів і програм, спрямованих на вирішення завдань національної безпеки та безпеки споживання зокрема.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, соціально-економічний розвиток, міжнародний донор, проекти та програми, національна безпека, безпека споживання.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 2; бібл.: 13.

Antoniuk K. I.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine;
e-mail: ekaterinaia@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-8568-5085*

Antoniuk D. A.
*Doctor of Economics, Associate Professor,
vice-president of Zaporizhzhya Chamber of Commerce and Industry, Ukraine;
e-mail: oasdant@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2910-0497*

Bukharina L. M.
*Doctor of Economics, Associate Professor,
Zaporizhzhya National University, Ukraine;
e-mail: bukharina@znu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-7173-6619*

Shishkin V. O.
*Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Zaporizhzhya National University, Ukraine;
e-mail: shishkin.vip@ukr.net*

DUALISM OF INTERNATIONAL TECHNICAL ASSISTANCE IN THE CONTEXT OF SOCIAL, FINANCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT AND SAFETY CONSUMPTION IN UKRAINE

Abstract. The article analyzes the essence of the category of international technical assistance (ITA), its features, methods of assessing performance of assistance, researches its importance for the social and financial-economic development of the country. The controversy and dualism of the ITA in the context of ensuring the national security of the country are emphasized.

A sectoral statistical analysis of projects funded in Ukraine in 2017, an analysis of the institutional basis in Ukraine have been made. They identified key issues (low efficiency, insignificant, and sometimes uncertain, influence on the socio-humanitarian, financial-economic development of the country, individual regions and sectors) and a set of internal and external causes that created obstacles to the attraction and effective implementation of the ITA projects.

It is proved that the significant problem of the implementation and financing of ITA in Ukraine is the complexity of assessing the real impact of international donors' programs and projects on socio-economic transformation.

The impact of the ITA on the national security, the advantages (access to know-how, technologies, knowledge, skills, modern material and technical base), threats (loss of country's independence in making strategic decisions, reducing its own innovative potential) and ways to reduce threats (coordination of programs and projects of the ITA with strategic priorities of the social and financial-economic development of the country, improvement of the institutional basis, strengthening of awareness of the society, improvement of the mechanisms of planning and monitoring of projects) have been investigated.

The necessity of implementation of projects and programs aimed at national security and consumption safety problems solving has been accented.

Keywords: international technical assistance, socio-economic development, international donor, projects and programs, national security, consumer safety.

JEL Classification E2, F35, O1

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 2; bibl.: 13.

Антонюк Е. И.
*кандидат экономических наук, доцент,
Запорожский национальный технический университет, Украина;
e-mail: ekaterinaia@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-8568-5085*

Антонюк Д. А.
*доктор экономических наук, доцент,
вице-президент Запорожской торгово-промышленной палаты, Украина;
e-mail: oasdant@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2910-0497*

Бухарина Л. М.

доктор экономических наук, доцент,
Запорожский национальный университет, Украина;
e-mail: bukharina@znu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-7173-6619

Шишкин В. О.

кандидат экономических наук, доцент,
Запорожский национальный университет, Украина;
e-mail: shishkin.vip@ukr.net

ДУАЛИЗМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТЕХНИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛЬНОГО, ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И БЕЗОПАСНОСТИ ПОТРЕБЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. Проанализированы сущность и особенности категории международная техническая помощь (МТП), методы оценки эффективности помощи, исследовано её значение для социального и финансово-экономического развития страны. Акцентировано на неоднозначности и противоречивости помощи, дуализме МТП в контексте обеспечения национальной безопасности страны.

Выполнены отраслевой статистический анализ профинансированных в 2017 году в Украине проектов, анализ институционального базиса в Украине, в результате которых определены ключевые проблемы (низкая эффективность, незначительное, а иногда неопределенное влияние на социально-гуманитарное, финансово-экономическое развитие страны, отдельных регионов и отраслей) и комплекс внутренних и внешних причин, которые создают препятствия для привлечения и эффективной реализации проектов МТП.

Доказано, что существенной проблемой реализации и финансирования международной технической помощи в Украине является сложность оценки реального влияния программ и проектов международных доноров на социально-экономические преобразования.

Исследовано влияние МТП на национальную и экономическую безопасность страны, преимущества (доступ к ноу-хау, технологиям, знаниям, навыкам, современной материально-технической базе), угрозы (потеря самостоятельности страны в принятии стратегических решений, уменьшение собственного инновационного потенциала) и пути снижения угроз (согласование программ и проектов МТП со стратегическими приоритетами социального и финансово-экономического развития страны, совершенствование институционального базиса, усиление информированности общества, совершенствование механизмов планирования и мониторинга проектов).

Акцентировано на необходимости реализации проектов и программ, направленных на решение задач национальной безопасности и безопасности потребления в частности.

Ключевые слова: международная техническая помощь, социально-экономическое развитие, международный донор, проекты и программы, национальная безопасность, безопасность потребления.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 2; библи.: 13.

Вступ. Останні десятиліття провідні держави світу надають значну підтримку у проведенні соціально-економічних і політичних реформ країнам, що розвиваються, у вигляді міжнародної фінансової, технічної і гуманітарної допомоги, кредитів на погашення зовнішньої заборгованості на пільгових умовах. Міжнародна технічна допомога (МТД) є одним із важливих інструментів залучення ресурсів для структурної перебудови України, розв'язання соціальних і економічних проблем, створення відповідної інфраструктури на шляху європейської інтеграції. Однак питання використання ресурсів міжнародних донорів викликає чисельні дискусії серед державних діячів, науковців і громадськості, зокрема, в контексті забезпечення національних інтересів.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Дослідженням економічної сутності, значення, форм та механізмів МТД займалися вітчизняні науковці:

І. Бобух, Ю. Ігнатова, Л. Кістерський, Т. Липова, В. Медвідь, О. Мотузка, В. Нанівська, Ю. Павицька, Є. Поліщук, О. Соскін, О. Шумило, Л. Шемаєва, А. Щокін та інші. У їх працях зазначається неоднозначність, неузгодженість, суперечність трактувань МТД, її впливу на соціальні та фінансово-економічні процеси в країні та регіонах.

Наукове оцінювання результатів реалізації проектів і програм МТД в різних країнах світу свідчить про неоднозначність та суперечливість такої підтримки, оскільки в одних державах зовнішня допомога істотно вплинула на соціально-економічний і політичний розвиток, а в інших – навпаки, спостерігався негативний ефект.

В Україні поза увагою залишаються питання ефективності МТД, впливу програм і проектів на динаміку трансформаційних процесів, показники якості життя населення, що мають розглядатися крізь призму економічної безпеки держави.

Результати дослідження. Широке розмаїття визначень МТД потребує уточнення з урахуванням світової практики (табл. 1). Відповідно до цих тлумачень, МТД має певні особливості: носить цільовий характер, тобто може бути використана у визначених у програмі цілях; фінансові ресурси, що виділяються в рамках МТД, не надходять безпосередньо в розпорядження реципієнта, а спрямовуються на оплату й організацію роботи відповідних фахівців [1, с.28-31].

Щодо поняття «технічне співробітництво», слід зазначити, що в підходах Європейської комісії та ОЕСР (див. табл. 1) воно розглядається в межах категорії «технічна допомога». Перше розуміється як загальний термін і позначає сприяння розвитку через освітні заходи, а друге – через персонал, який забезпечує реалізацію технічного співробітництва. На нашу думку, поняття «технічне співробітництво» є ширшим та потребує окремого дослідження, в той час як запропоновані трактування пропонуємо розглядати як різні аспекти категорії «технічна допомога».

Таблиця 1

Багатоаспектність трактування термінологічного апарату МТД ^{*)}

Інституція	Термін	Сутнісна ознака
Європейська комісія [2]	«технічне співробітництво» (technical cooperation)	надання ноу-хау у формі персоналу, забезпечення навчання, дослідження з метою прямого двостороннього технічного співробітництва, взаємодопомоги та супутніх витрат
	«технічна допомога» (technical assistance)	розглядається у формі залучення кадрів для розвитку знань, навичок, технічного ноу-хау, продуктивних сил тощо
Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [3]	офіційна допомога у розвитку	є гранти та позики, які надаються країнам та регіонам;
	технічне співробітництво	надання грантів громадянам і організаціям на проведення освітніх заходів всередині країни або за її межами; оплата послуг консультантів, радників і аналогічного персоналу, а також викладачів та адміністративних працівників, що працюють в країнах-одержувачах (включно з вартістю відповідного обладнання)
Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)[4, с.57]	МТД	надання за участю місцевих або міжнародних спеціалістів у формі обміну інформацією, професійного навчання, консалтингових послуг, передачі практичних знань, а також може включати передачу технічних ресурсів
Міжнародний валютний фонд (МВФ) [4, с.57]	МТД	спрямування персоналу, експертів, радників для проведення технічних чи діагностичних досліджень, курсів навчання чи підвищення кваліфікації, консультацій
Кістерський Л. [5, с.18]	технічна допомога	передача країнам-донорам ресурсів на безвідплатній і неповоротній основі для підтримки соціально-економічного розвитку та ринкових перетворень у країні реципієнті; одна з важливих ознак – її цільове використання та нефінансова форма

^{*)} Джерело: складено авторами з урахуванням [2; 3; 4, с.57; 5, с.18].

Вітчизняне законодавство достатньо широко розкриває поняття «міжнародна технічна допомога», як: «ресурси, які відповідно до міжнародних договорів України надаються

донорами (державами, урядами іноземних держав, а також організаціями, установами, фондами, уповноваженими урядами іноземних держав, міжнародними організаціями, що надають міжнародну технічну допомогу Україні) на безоплатній основі Україні для здійснення програм, проектів міжнародної технічної допомоги з метою проведення реформ та реалізації програм соціально-економічного розвитку України» [6]. Така допомога надається у вигляді: передачі у власність, користування майна і майнових прав, яке ввозиться або набувається в Україні; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; консультацій із залученням експертів, у тому числі іноземних; фінансування витрат на навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів; обміну спеціалістами; грантів [6; 7].

Істотною проблемою використання допомоги в Україні є складність оцінювання реального впливу програм і проектів міжнародних донорів на соціально-економічні перетворення. Існуючі методи оцінювання ефективності допомоги можна умовно згрупувати за порядком збільшення аналітичної потужності: експертно-описові (експертний метод, метод конкретної оцінки ефективності), методи визначення потенціалу поліпшення ефективності (бенчмаркінг одиничних витрат та порівняльний аналіз інших показників часткової ефективності, метод відстежування витрат, фінансовий аналіз, порівняльний рейтинг зацікавлених сторін) та методи порівняння ефективності всіх втручань (аналіз витрат і вигід, метод ефектів, аналіз ефективності витрат). У світовій практиці головним індикатором ефективності МТД є створені на її основі товари та послуги, які продовжують існувати на ринку після завершення проекту. Однак, багато економістів прийшло до висновку, що не існує тісного взаємозв'язку між сукупними розмірами допомоги та економічним зростанням.

Дослідження впливу МТД на розвиток окремих регіонів і галузей в процесі структурної трансформації України в умовах європейської інтеграції стає ще більш актуальним. Технічна допомога неодноразово піддавалася критиці не лише в нашій країні, що стало стимулом для зміни її концепції, а саме традиційного значення «трансфер навичок» на стратегічний – «розвиток потенціалу» з посиленням акценту на підвищення його ефективності [8].

Наукова спільнота не може прийти до єдиної думки, адже одна її частина вважає допомогу з боку країн-лідерів більшим чином політичним інструментом, ніж «благими намірами», які не можуть позитивно вплинути на динамку розвитку перехідних економік [9, с.536; 10]. Інша – дотримується принципу, що розвинені та заможні країни мають етичний обов'язок допомагати менш розвиненим, бідним, що у зв'язку із зростанням взаємозалежності у світі та досягненням більшої соціальної рівності є пріоритетом довгострокових інтересів самих розвинених країн [10; 11]. На нашу думку, альтруїзм в діях розвинених країн в питаннях фінансової допомоги є малоімовірним. Зазвичай передбачаються політичні та економічні вигоди, наприклад, активна підтримка лідерів суспільної думки з політичним підтекстом, надання пов'язаної допомоги, в якій присутні зобов'язання щодо постачання товарів чи послуг з країн-донорів. Якщо розглядати Україну та її ключових донорів – ЄС і США через різні інституції (МВФ, ЄК, ЄБРР та інші фонди), очевидними є політичні вигоди – протипага Росії, та економічні – адаптація інституціонального середовища для розширення ринків збуту та перенесення виробничих потужностей в Україну з більш дешевою, але інтелектуально розвинутою робочою силою та значною сировинною базою.

За даними статистики [12], у 2017 р. в Україні реалізовувалося 547 проектів міжнародної допомоги на загальну суму понад 5,7 млрд дол. США (рис. 1). Співробітництво в контексті надання МТД здійснювалося із понад 15 країнами, найбільшими серед яких є: США, ЄС, Канада, Німеччина, Швеція, Швейцарія, Японія, Данія. Також співпраця проводилася з понад 20 міжнародними організаціями (найбільші – ООН, Світовий банк, ЄБРР та інші) [12].

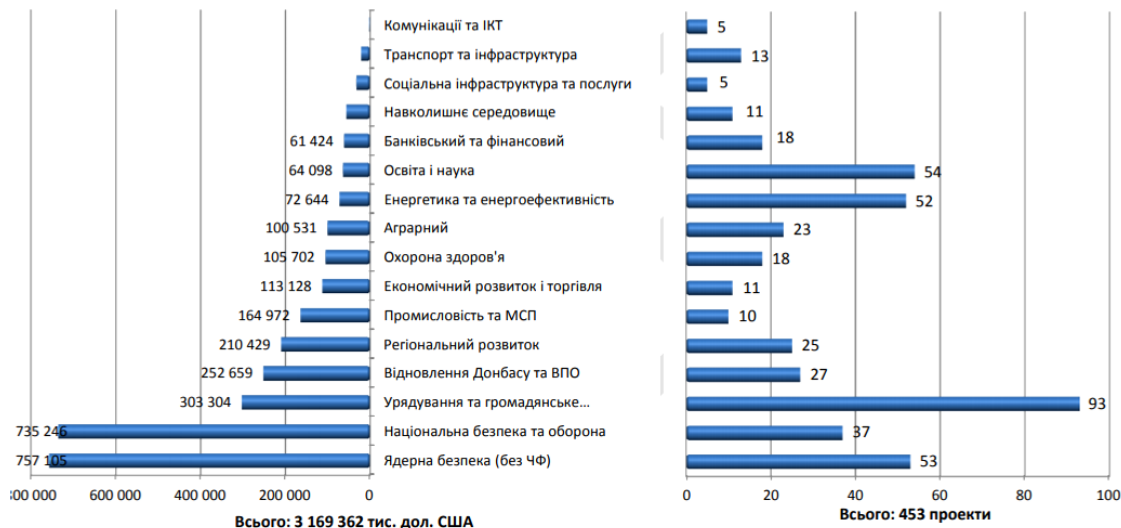

Рис. 1. Розподіл обсягів МТД та кількості проектів за секторами, 2017 *)

*) Джерело: складено за даними [12]; без урахування Чорнобильського Фонду Укриття та Рахунку ядерної безпеки

Із загальної суми МТД на проекти, що фінансуються з Чорнобильського Фонду Укриття та Рахунку ядерної безпеки, виділено 2,4 млрд дол. США, на державний сектор виділено близько 3,1 млрд дол. США. Значна частина з цих фінансових ресурсів спрямована на здійснення реформ: антикорупційної, енергетичної, державної служби, децентралізації, судової, поліції, транспортної, медичної, освітньої. Громадським організаціям виділено 214 млн дол. США, бізнесу – 156 млн дол. США, безпосередньо громадянам – 121 млн дол. США.

Загальною проблемою в питанні отримання Україною МТД є її низька ефективність, незначний, а інколи невизначений вплив на розвиток окремих сфер діяльності. З одного боку, це пов'язано із внутрішніми проблемами, оскільки інституціональний базис (табл. 2) залучення та використання Україною МТД є недосконалим, а порядок адміністрування має істотні правові та організаційні прогалини. Все це, посилене складнощами та бюрократичними затягуваннями в процедурах реєстрації, обумовлює цілу низку інших проблем: відсутність прозорості у здійсненні політики щодо реалізації проектів технічної допомоги; низький рівень зацікавленості окремих бенефіціарів та реципієнтів МТД у ретельному та якісному плануванні та моніторингу проектів; неналежний нагляд з боку бенефіціарів за реалізацією проектів, неефективне використання ресурсів тощо. З іншого боку, істотними є проблеми зі сторони донорів: недостатній рівень якісної і об'єктивної інформації у донорів стосовно регіонів, окремих галузей, реципієнтів МТД; відсутність координації допомоги, різноплановість, неузгодженість із пріоритетами розвитку країни проектів МТД.

Дискусійним в цьому контексті є вплив МТД на національну та економічну безпеку країни (рис. 2), оскільки надання ресурсної допомоги передбачає нав'язування країною-донором певної політичної позиції через односторонні рекомендації зарубіжних донорів. Політичний підтекст надання МТД обумовлює втрату самостійності країни у прийнятті стратегічних рішень, зокрема в частині міжнародної інтеграції, обрання постачальників продукції, особливо, коли завдання та зміст проектів і програм МТД не відповідає стратегічним цілям економічних і соціальних реформ України. Країна, регіон чи організація-отримувач допомоги не має інших альтернатив, аніж розвиток за єдиним вже апробованим на інших суб'єктах сценарієм. Вагомими є загрози для національних інтересів, пов'язані з втратою самостійності та інноваційності, нав'язуванням персоналу певної позиції чи взагалі відтік науково-технічних кадрів з України. Важливим є питання посилення інформованості суспільства щодо реалізації проектів і програм МТД, залучення громадськості до планування та реалізації допомоги, адже це дозволить підвищити рівень суспільної підтримки та довіри до міжнародної допомоги.

Еволюція інституціонального базису МТД в Україні ^{*)}

Нормативний акт	Назва події чи документу	Мета та сутність
Указ Президента України від 01.06.1999 р. №596 (не набрав чинності)	Про міжнародну технічну допомогу	Визначені види і форми МТД, передбачена обов'язковість подання реципієнтами запитів на одержання допомоги, режим оподаткування, пільги, привілеї.
Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. №153	Порядок залучення, використання та моніторингу МТД	Визначена процедура залучення, використання та моніторингу МТД в Україні.
Указ Президента України від 19.04.2008 р. №325	Приєднання до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги від 02.03.2005 р.	Визначення національних стратегій розвитку кожної країни-партнера Паризької декларації та забезпечення їх реалізації, поліпшення узгодження зовнішньої допомоги з пріоритетами, системами та процедурами країни-партнера, підвищення рівня відповідальності країн-донорів та країн-партнерів для розробки політичних курсів, стратегій та забезпечення їх виконання.
Указ Президента України від 31.05.2011 р.	Положення про Міністерство економіки України	Міністерство економіки України визначено головним органом, на якого покладено завдання з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями та з питань МТД.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 р. №1075-р	Концепція планування, залучення, ефективного використання та моніторингу МТД і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями	Удосконалення механізмів залучення і використання МТД та фінансових ресурсів міжнародних фінансових організацій для підтримки розвитку економіки.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 р. №697-р	Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013-2016 рр.	Визначення ключових напрямів, завдань, очікуваних результатів залучення МТД держав-донорів, міжнародних організацій та ЄС і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями.
Проект Закону України від 29.11.2013 р. №3725	Про міжнародну технічну допомогу	Визначав правові та економічні засади планування, залучення і використання МТД.
Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. №459	Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	Мінекономрозвитку визначено головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, виконує завдання у частині співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями та з питань залучення МТД.
Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 р. №129, від 13.09.2017 р. №687, від 25.10.2017 р. №807	Удосконалення Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги	Врегульовано особливості реалізації проектів МТД, які спрямовані на підтримку розвитку інститутів громадянського суспільства. Розширено перелік випадків для застосування спрощеної процедури проведення перереєстрації МТД. Запроваджено механізм відкриття представництв донорських установ в Україні.

*) Джерело: складено на основі [13].

Рис. 2. Структурно-функціональна побудова МТД в системі національної безпеки України^{*)}

^{*)} Джерело: складено авторами

Аналізуючи чинні проекти, варто зауважити, що на вирішення завдань безпеки спрямовані лише декілька, які зокрема стосуються фізичної та ядерної безпеки, утилізації ядерного палива. На питаннях забезпечення гідних умов життя, охорони навколишнього середовища, доступу до освіти сконцентровані лише 13 проектів і програм, при цьому лише 3 з них («Програма підтримки «зеленої» модернізації української економіки» уряду Німеччини, «Програма залучення до спільної біологічної діяльності» уряду США та проект уряду Швейцарії «Створення системи контролю за безпекою харчових продуктів на основі оцінки ризиків у циклі виробництва та збуту молочних продуктів») працюють у напрямі забезпечення безпеки споживання.

Слід зазначити, що традиційними для ООН є завдання зниження рівня бідності, пом'якшення соціальних ризиків і зміцнення середнього класу; всебічний і гармонійний людський розвиток (поліпшення доступу до якісної освіти, підвищення частки населення, яке користується питною водою), охорона довкілля (зменшення показника викидів CO₂ на душу населення). Так, 30 листопада 2017 р. підписано рамкову програму партнерства між Урядом України та ООН на 2018–2022 рр. на обсяг МТД близько 675 млн дол. США. Ключовими напрямками допомоги стануть актуальні в контексті безпеки споживання: стале економічне зростання, навколишнє середовище, зайнятість; рівний доступ до якісних та інклюзивних послуг і соціального захисту; безпека громад, соціальна єдність і відновлення з акцентом на Сході [12]. Ці напрями корелюють, в першу чергу, з векторами руху «Безпека держави, бізнесу та громадян» і «Відповідальність і соціальна справедливість» стратегії сталого розвитку «Україна–2020».

Очевидно, що такі проекти і програми не матимуть прямого економічного чи політичного ефекту, проте в умовах нестачі бюджетних коштів мають надзвичайно важливе значення для країни.

Висновки. Отже, дослідження впливу МТД на соціальний і фінансово-економічний розвиток та безпеку споживання в Україні дозволило:

- встановити багатоаспектність трактування категорії та її особливості, а також визначити, що вітчизняне законодавство достатньо широко її розкриває;
- проаналізувати еволюцію інституціонального базису МТД в Україні, на основі чого визначити коло проблемних питань, що створюють перешкоди для залучення та ефективної реалізації відповідних програм і проектів;
- розробити структурно-функціональну побудову МТД в системі національної безпеки України, на основі якої встановити, що серед чинних проектів незначна кількість спрямована на вирішення завдань національної безпеки та безпеки споживання зокрема;
- запропонувати шляхи зменшення загроз від залучення МТД.

Подальшого дослідження потребують аналіз ефективності МТД та її впливу на розвиток окремих регіонів і галузей в процесі структурної трансформації України в умовах європейської інтеграції.

Література

1. Данько Т. В. Вплив програм міжнародної технічної допомоги на розвиток міжнародної конкурентоспроможності високотехнологічних кластерів [Текст] / Т. В. Данько, А. О. Луценко // Вісник НТУ «ХПІ». — 2015. — № 54 (1163). — С. 27—32.
2. Making Technical Cooperation More Effective [Electronical resource] // European Commission. — Available at: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/methodology-tools-and-methods-series-reforming-technical-cooperation-200903_en_2.pdf.
3. Словник основних термінів Комітету зі сприяння розвитку Організації з економічного співробітництва та розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd-library.org>.
4. Макота Г. Міжнародна технічна допомога як основна категорія в теорії та практиці міжнародного технічного співробітництва [Текст] / Г. Макота // Ефективність державного управління. — 2014. — Вип. 39. — С. 55—64.
5. Кістерський Л. Л. Міжнародна технічна допомога: шляхи підвищення ефективності [Текст] : монографія / Л. Л. Кістерський, Т. В. Липова. — Київ, 2010. — 240 с.
6. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 року № 153. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF>.
7. Мотузка О. М. Міжнародна технічна допомога: інформаційні ресурси та аналіз [Текст] / О. М. Мотузка // Статистика XXI століття: нові виклики, нові можливості : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19—20 травня 2011 року). — Київ : КНУ, 2012. — С. 98—99.
8. Sokol D. D. An Empirical Evaluation of Long Term Advisors and Short Term Interventions in Technical Assistance and Capacity Building [Electronic resource] / D. D. Sokol, K. W. Stiegert. — Available at: <http://www.coleurope.eu/content/gclc/documents/GCLC%20WP%2002-08.pdf>.
9. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) [Текст] : монографія / Р. В. Войтович ; за заг. ред. В. М. Князева. — Київ : Вид-во НАДУ, 2007. — 680 с.
10. Плоский К. В. Міжнародна технічна допомога як міждисциплінарна науково-практична проблема [Текст] / К. В. Плоский // Державне управління: теорія та практика. — 2013. — № 2. — С. 129—139.
11. Васильєва М. О. Нова парадигма ефективності зарубіжної допомоги розвитку [Текст] / М. О. Васильєва // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2010. — Вип. 93, Ч. 1. — С. 103—107.
12. Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні, за результати проведеного МЕРТ моніторингу проектів у другому півріччі 2017 року [Електронний ресурс] // Урядовий портал. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minekonomrosvitku-oprilyudnilo-zvit-shodo-mizhnarodnoyi-tehnicnoyi-dopomogi-dlya-ukrayini-u-2017-roci>.
13. Звіт про результати аналізу ефективності використання органами державного управління міжнародної технічної допомоги [Електронний ресурс] : затверджено рішенням Рахункової палати від 05.12.2017 № 26—8. — Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16754583/zvit_26-8_2017.pdf?subportal=main.

Стаття рекомендована до друку 22.02.2019

© Антонюк К. І., Антонюк Д. А.,
Бухаріна Л. М., Шишкін В. О.

References

1. Danko, T. V., & Lutsenko, A. O. (2015). Vplyv prohram mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy na rozvytok mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti vysokotekhnolohichnykh klasteriv [The Impact of International Technical Assistance Programs on the Development of International Competitiveness of High-Tech Clusters]. *Visnyk NTU «KhPI» — Bulletin of the NTU «KhPI»*, 54 (1163), 27—32 [in Ukrainian].
2. European Comission. (2009). Making Technical Cooperation More Effective. Retrieved from https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/methodology-tools-and-methods-series-reforming-technical-cooperation-200903_en_2.pdf

3. *Slovník osnovných terminiv Komitetu zi spriannia rozvytku Orhanizatsii z ekonomichnoho spivrobitnystva ta rozvytku* [A glossary of the main terms of the Committee for the Promotion of the Development of the Organization for Economic Cooperation and Development]. (n. d.). Retrieved from <http://www.oecd-library.org> [in Ukrainian].
4. Makota, H. (2014). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha yak osnovna katehoriia v teorii ta praktytsi mizhnarodnoho tekhnichnoho spivrobitnystva [International technical assistance as the main category in the theory and practice of international technical cooperation]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia — Effectiveness of public administration*, 39, 55—64 [in Ukrainian].
5. Kisterskyi, L. L., & Lypova, T. V. (2010). *Mizhnarodna tekhnichna dopomoha: shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti* [International technical assistance: ways to increase efficiency]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2002). Postanova vid 15.02.2002 № 153 «Pro stvorennia yedynoi systemy zaluchennia, vykorystannia ta monitorynhu mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 15, 2002 № 153 «On the Establishment of a Unified System for the Involvement, Use and Monitoring of International Technical Assistance»]. (2002, February 15). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF> [in Ukrainian].
7. Motuzka, O. M. (2012). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha: informatsiini resursy ta analiz [International Technical Assistance: Information Resources and Analysis]. *Statystyka XXI stolittia — Statistics of the XXI century. Proceedings of the Conference Title*. Kyiv: KNU [in Ukrainian].
8. Sokol, D. D., & Stiegert, K. W. (n. d.). An Empirical Evaluation of Long Term Advisors and Short Term Interventions in Technical Assistance and Capacity Building. Retrieved from <http://www.coleurope.eu/content/gclc/documents/GCLC%20WP%2002-08.pdf>.
9. Voitovych, R. V. (2007). *Vplyv hlobalizatsii na systemu derzhavnoho upravlinnia (teoretyko-metodolohichniy analiz)* [Impact of globalization on the system of public administration (theoretical and methodological analysis)]. Kyiv: NAPA Publishing House [in Ukrainian].
10. Ploskyi, K. V. (2013). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha yak mizhdystsypynarna naukovo-praktychna problema [International technical assistance as an interdisciplinary scientific and practical problem]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka — Public Administration: Theory and Practice* 2, 129—139 [in Ukrainian].
11. Vasyliieva, M. O. (2010). Nova paradyhma efektyvnosti zarubizhnoi dopomohy rozvytku [New paradigm of the effectiveness of foreign development assistance]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn — Actual problems of international relations*, 93 (1), 103—107 [in Ukrainian].
12. Informatsiia shchodo mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy, shcho nadaetsia Ukraini, za rezultaty provedenoho MERT monitorynhu proektiv u druhomu pivrichchi 2017 roku [Information on international technical assistance provided to Ukraine on the results of the project implementation monitoring carried out by the MERC in the second half of 2017]. *www.kmu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minekonomrozvitku-oprilyudnilo-zvit-shodo-mizhnarodnoyi-tehnichnoyi-dopomogi-dlya-ukrayini-u-2017-roci> [in Ukrainian].
13. Rakhunkova palata. (2017). Zvit pro rezultaty analizu efektyvnosti vykorystannia orhanamy derzhavnoho upravlinnia mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy. Zatverdzheno rishenniam Rakhunkovoi palaty vid 05.12.2017 № 26—8 [Report on the results of the analysis of the effectiveness of using the bodies of state management of international technical assistance. Approved by the decision of the Accounting Chamber from 05.12.2017 № 26—8]. *www.ac-rada.gov.ua*. Retrieved from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16754583/zvit_26-8_2017.pdf?subportal=main [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 15.02.2019

© Antoniuk K. I., Antoniuk D. A.,
Bukharina L. M., Shishkin V. O.